

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 2.9.2009
COM(2009) 442 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Kopienas inovāciju politikas pārskatīšana mainīgajā pasaulē

SATURS

1.	Ievads	3
2.	Gūtie panākumi	4
2.1.	Pamatnosacījumu uzlabošana.....	4
2.2.	Atbalsts inovatīvu ražojumu un pakalpojumu plašākai un ātrākai ieviešanai tirgū.....	5
2.3.	Sinergiju veidošana	6
2.4.	Pastiprināts atbalsts pētniecībai un inovācijām.....	6
3.	Gūtā pieredze un pārvarētās grūtības	7
4.	Secinājumi.....	10

Kopienas inovāciju politikas pārskatīšana mainīgajā pasaulē

1. IEVADS

“Inovācija ir spēja gūt jaunas idejas un pārvērst tās komerciālos rezultātos, izmantojot jaunus procesus, ražojumus vai pakalpojumus labākā un ātrākā veidā nekā konkurence”¹.

Inovāciju nevar noteikt ar likumu. Tā nāk no cilvēkiem, un tikai cilvēki — zinātnieki, pētnieki, uzņēmēji un to darbinieki, investori, patērētāji un valsts iestādes — padarīs Eiropu inovatīvāku. Taču šie cilvēki nedarbojas noslēgtā telpā. Tie darbojas ar prātu un tādā vidē, kas liedz vai mudina tos apgūt jaunas, vēl neatklātas jomas.

Inovācija ir priekšnoteikums, lai izveidotu uz zināšanām balstītu tautsaimniecību, kas rada zemas oglekļa emisijas. Šī pārveide ir ļoti svarīga, lai saglabātu konkurētspēju globalizētā pasaulē un ilgtspējīgā veidā sasniegtu plašākus sociālos mērķus, ņemot vērā spiedienu, ko rada demogrāfiskās izmaiņas, klimata problēmas, ierobežotie resursi un jauni apdraudējumi drošībai.

Inovācija Eiropas uzņēmumiem dod iespēju būt globālās vērtību ķēdes augšgalā, lai Eiropa būtu līdere energoefektīvu un resursu efektīvu ražojumu un tehnoloģiju pasaules tirgū un nodrošinātu mūs ar līdzekļiem, kas vajadzīgi globāla mēroga rīcībai. Turklāt pētniecības un izstrādes sasniegumi būs rezultatīvi tikai tādā vidē, kurā atbalsta inovāciju.

Tādēļ atjaunotajā Lisabonas Partnerībā izaugsmei un nodarbinātībai galvenā uzmanība pievērsta inovācijai un uzņēmējdarbībai un Kopiena un dalībvalstis ir aicinātas veikt izlēmīgas un saskaņotākas darbības. Pamatojoties uz šo, ir sagatavota vērienīga Eiropas Inovāciju politika un pieņemts Mazās uzņēmējdarbības akts Eiropai (MUA)². Pateicoties šai partnerības pieejai, patlaban vērojami zināmi rezultāti. Gandrīz visās dalībvalstīs ir uzlabojies inovāciju ieviešanas process. Ir mazinājusies plaša inovācijas jomā starp ES un tās lielākajiem konkurentiem – ASV un Japānu.

Rodas jauni konkurenti un vērā ņemamas problēmas, tādēļ ES ne tikai jā saglabā pēdējā laikā vērojamās pozitīvās tendences, bet aizvien tās jāpilnveido. Lai gan ekonomikas krīzes dēļ varētu samazināties pieejamie resursi, pieredze no iepriekšējās lejupslīdes, piemēram, Somijā, liecina, ka ir iespējams piešķirt prioritāti ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā, un tas var būt īpaši svarīgi, lai nodrošinātu ekonomikas ilgtspējīgu atveseļošanu.

Šā paziņojuma mērķis ir noteikt esošos trūkumus un ierosināt politikas virzienus to novēršanai.

¹ “Creating a National Innovation Framework”, *Science Progress*, Richard Nedis & Ethan Byler, 2009. gada aprīlis.

² COM(2005) 488, kas apstiprināts ar Padomes 2005. gada 28.–29. decembra secinājumiem (http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/87210.pdf), un COM(2006) 502, kas apstiprināts ar Padomes 2006. gada 4. decembra secinājumiem http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

2. GŪTIE PANĀKUMI

2.1. Pamatnosacījumu uzlabošana

Kopš 2005. gada saskaņā ar Lisabonas Partnerību izaugsmei un nodarbinātībai ES ir centusies uzlabot pamatnosacījumus inovāciju jomā. Dalībvalstis un to reģionus mudināja un tām palīdzēja (jo īpaši, izmantojot kohēzijas politiku) uzlabot inovāciju politikas jomas, īstenojot valsts un reģionālās inovācijas stratēģijas un pilnveidojot novērtēšanu.

Kopienas mērogā ir vienkāršota piekļuve vienotajam tirgum, ir uzlabota rentablu rezultātu pieejamība, sekmēta konkurences politika un stiprināti nosacījumi uzņēmējdarbībai un jaunu uzņēmumu attīstībai. Komisija ir aicinājusi ar integrētu elastdrošības politiku modernizēt dalībvalstu darba tirgu un mudinājusi īpaši pievērsties izglītībai un prasmēm. Ar MUA ES un dalībvalstis ir apņēmušās izveidot ES labvēlīgu vidi uzņēmējiem un MVU. Turklāt ir izveidotas partnerības ar nozīmīgiem ražošanas sektoriem, nosakot un vienojoties par ilgtermiņa pamatnosacījumiem konkurētspējīgai rūpnieciskās bāzes veicināšanai Eiropā.

Dalībvalstīm likvidējot šķēršļus **iekšējā preču tirgus** pareizai darbībai un īstenojot **Pakalpojumu direktīvu**, tiks novērsti vairāki administratīvi un juridiski šķēršļi uzņēmējdarbībai. Tādēļ inovatīviem maziem un vidējiem uzņēmumiem būs vieglāk piekļūt tirgiem, un tiks modernizētas valsts pārvaldes iestādes.

Tikmēr visā ES atzīst, ka inovācijas priekšnoteikums ir **izcili sasniegumi izglītībā, prasmēs un apmācībā**. Mūžizglītība ir politikas prioritāte, un dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmu reformu mērķis ir palielināt ieguldījumus cilvēkkapitālā, sekmēt inovācijas un veicināt uzņēmējdarbības kultūru. Pasākumi, kas īstenoti saskaņā ar stratēģiju “Jaunas iemaņas jaunām darba vietām”, palīdzēs nodrošināt labāku prasmju atbilstību darba tirgus vajadzībām, labāk novērtēt un paredzēt fizisku personu un uzņēmumu vajadzīgās prasmes un veicināt vispārēju Eiropas darbaspēka prasmju uzlabošanu. Atsāktajā Izglītības un apmācības stratēģiskajā sistēmā (IA 2020) ir izstrādāts visaptverošs politikas plāns dalībvalstu izglītības un apmācības reformu atbalstam. Īstenojot ES e-prasmju stratēģiju, tiks veicinātas Eiropas darbaspēka prasmes strādāt digitālā vidē³.

Modernizējot ES **valsts atbalsta** noteikumus, dalībvalstīm ir nodrošināts efektīvs politikas līdzeklis pētniecības, izstrādes un inovāciju atbalstam. Patlaban dalībvalstis var piešķirt dažāda veida valsts atbalstu inovācijām, neziņojot Komisijai par atsevišķiem pasākumiem un neradot būtisku administratīvo slogu. Kopš valsts atbalsta noteikumu modernizēšanas 2006. gadā, dalībvalstīs ir izveidoti jauni atbalsta instrumenti, tostarp 30 shēmas jauniem inovatīviem uzņēmumiem. 2008. gadā pārskatītajās Kopienas Pamatnostādnēs par valsts atbalstu vides aizsardzībai ir paredzēta iespēja sniegt lielāku atbalstu ekoinovācijām⁴. Pēdējos gados dalībvalstīs ir vērojama tendence papildināt pētniecībai un izstrādei paredzētās subsīdijas un piešķirumus ar nodokļu atvieglojumu shēmām, un tas ir pozitīvi ietekmējis privātos ieguldījumus pētniecībā un izstrādē. Komisija ir sekmējusi labas prakses izplatīšanu, izmantojot valsts ekspertu tīklu⁵.

Visbeidzot, inovāciju procesa netehnoloģiskie aspekti, piemēram, projektēšana un realizācija, kļūst aizvien nozīmīgāki, lai tirgū ieviestu vairāk inovatīvu ražojumu un pakalpojumu.

³ COM(2009)116, ar ko ierosina atjaunotu stratēģiju IST pētniecībai, izstrādei un inovācijām.

⁴ OV 2008/C 82/01.

⁵ Skatīt COM(2006) 728 galīgo redakciju.

Saistībā ar šo Eiropas Savienības Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (preču zīmes, paraugi un modeļi) pēdējos piecos gados jau divreiz ir samazinājis maksu par pieteikumiem Eiropas **preču zīmes** reģistrēšanai. Izmaksas preču zīmes aizsardzības iegūšanai visā ES ir tik zemas, kā vēl nekad, pateicoties jaunajai likmei, kas ir par 40 % zemāka nekā iepriekš. Turklāt reģistrācijas procesu pabeidz uz pusi īsākā laikā⁶.

2.2. Atbalsts inovatīvu ražojumu un pakalpojumu plašākai un ātrākai ieviešanai tirgū

ES ir atzinusi un izmantojusi noteikumus un standartus kā spēcīgus līdzekļus, lai sniegtu pareizos stimulus un veicinātu inovatīvu ražojumu un pakalpojumu tirgus.

Jauno **noteikumu** par automašīnu emisijām mērķis ir veicināt nozīmīgas inovācijas Eiropas autotransporta ražošanas nozarē, iegūstot tīrākas un cenas ziņā pieejamākas Eiropas automašīnas, – tādas inovācijas, kas nodrošinās ražošanas konkurētspēju pasaulē. Ar Emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas (**ETS**) **direktīvu** veicinās inovācijas atjaunīgās enerģijas ražošanā un mudinās būvēt videi draudzīgākas spēkstacijas, kā arī atbalstīs jaunas tehnoloģijas oglekļa uztveršanai un uzglabāšanai (**CCS**). **Energotehnoloģiju stratēģiskais plāns** palīdzēs paātrināt zema oglekļa emisiju tehnoloģiju attīstību, kas ir īpaši svarīgi, lai līdz 2020. gadam sasniegtu “20-20-20” mērķus. **REACH** tiesību akti un tiesību akti par **kosmētikas līdzekļiem** rosina inovācijas alternatīvu vielu jomā. **Rīcības plānā ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas jomā**⁷ ir noteikts saskaņots un integrēts tiesiskais regulējums, lai sekmētu inovācijas saistībā ar energoefektīviem un videi draudzīgiem ražojumiem. Ja ražošanas nozare pati nenosaka vērienīgus mērķus, pārskatītā **Ekodizaina direktīva** sniedz juridisku pamatu, lai veicinātu gan energoefektivitātes, gan resursu efektivitātes ziņā videi draudzīgāku ražojumu ieviešanu tirgū. Tas nozīmē, ka jāizmanto atbilstoši stimuli, publiskie iepirkumi un ražojumu marķēšana, lai nodrošinātu, ka šī politika balstās uz pieprasījumu.

Eiropas **standartizācijas politika**⁸ ir izstrādāta, lai atbalstītu inovāciju ar ciešāku apņemšanos panākt atklātu, uz tirgu virzītu standartu noteikšanas procesu, tostarp kopēju, vienprātīgu apstiprināšanas procesu valsts un starptautisku standartu izstrādāšanai un standartu brīvprātīgu lietošanu, jaunu zināšanu iekļaušanu standartos un vieglāku piekļuvi standartu noteikšanas procesiem, jo īpaši MVU. Piemēram, patlaban MVU veido 27 % no Eiropas Telekomunikāciju standartu institūta (ETSI) dalībniekiem un tiem piemēro samazinātu maksu.

Turklāt **pieprasījums** var virzīt inovāciju, mudinot tās radītājus reaģēt uz jaunām, augstākām vajadzībām. Saistībā ar šo spēkā esošo ES publiskā iepirkuma noteikumu piedāvātās iespējas inovāciju atbalstīšanā ir vērā ņemamas un ir vērts turpmāk apsvērt to izmantošanu⁹.

2008. gadā sāktajā **Vadošā tirgus iniciatīvā** (VTI) ir apzināti inovatīvu ražojumu un pakalpojumu tirgi, kuros inovācijas ir gan vajadzīgas, gan iespējamās un kuros iepriekš minētie līdzekļi, kas ietekmē spēju ātri un mērķtiecīgi tirgū ieviest jaunus produktus, var radīt

⁶ Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs 2008. gadā saņēma vairāk nekā 87 000 pieteikumu Kopienas preču zīmju reģistrēšanai.

⁷ COM(2008) 0397, galīgā redakcija.

⁸ COM(2008) 133.

⁹ http://www.proinno-europe.eu/doc/procurement_manuscript.pdf.

patiesas pārmaiņas (bioprodukti, e-veselība, ilgtspējīga būvniecība, aizsargājoši tekstilizstrādājumi, atkritumu pārstrāde un atjaunīgā enerģija).

2.3. Sinerģiju veidošana

Eiropas pētniecības telpas izveide kopš 2000. gada ir sekmējusi vairākas iniciatīvas, lai veicinātu saskanīgāku pētniecības un inovāciju sistēmu Eiropā. Jaunāko politikas iniciatīvu mērķis ir izveidot zināšanu iekšējo tirgu, atbalstot pētnieku mobilitāti, piekļuvi zināšanām un tehnoloģijām un to apriti, nodošanu un izmantošanu (tā sauktā “piektā brīvība”). Lai risinātu problēmu, ka Eiropā diezgan vāji tiek ieviesti pētījumu rezultāti, Komisija jo īpaši ir ierosinājusi brīvprātīgas vadlīnijas, lai uzlabotu sadarbību pētniecības jomā un zināšanu nodošanu starp valsts pētniecības iestādēm un nozaru pārstāvjiem¹⁰. Pastiprinot koordināciju starp ES un dalībvalstīm, tiks nodrošināts efektīvāks pamats resursu apvienošanai jaunām pētniecības infrastruktūrām un kopējām stratēģiskām pētniecības programmām, lai risinātu galvenās sociālās problēmas un labāk aizsargātu intelektuālās īpašumtiesības, ietverot jaunus Eiropas stratēģiskos pamatnorādījumus starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā¹¹.

Ir pastiprināta sadarbība pētniecības un inovāciju jomā. Pēdējos gados vairākās jomās ir izveidotas jaunas **valsts un privātā sektora partnerības**¹², izmantojot dažādus instrumentus un juridisko pamatu. Ir izveidotas piecas **kopīgo tehnoloģiju iniciatīvas** (KTI), un katra no tām ir neatkarīga juridiska vienība ar vērā ņemamiem budžeta piešķirumiem no Septītās pamatprogrammas¹³. Turklāt saskaņā ar Eiropas Ekonomikas atveseļošanas plānu ir izveidotas valsts un privātā sektora partnerības attiecībā uz videi nekaitīgām automašīnām, energoefektīvām ēkām un “nākotnes ražotnēm”.

Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtu izveidoja, lai stimulētu un radītu pasaulē vadošas inovācijas, kopējam mērķim apvienojot augstāko izglītību, pētniecību un uzņēmējdarbību. Drīzumā tiks izveidotas uz zināšanām un inovācijām balstītas kopienas, lai risinātu galvenās sociālās problēmas, piemēram, klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās, ilgtspējīga enerģija un komunikāciju un informācijas sabiedrība nākotnē.

Visbeidzot Komisija ir palīdzējusi stiprināt dažādu inovācijas jomas dalībnieku sadarbību un dažādos līmeņos atbalstījusi savstarpēju politikas apguvi starp politikas veidotājiem inovāciju jomā un valsts struktūrvienībām, kuras atbalsta inovācijas. Jo īpaši ir ieviesta elastīga ES politika, lai uzlabotu **kopu**¹⁴ izcilības līmeni ES dalībvalstīs un veicinātu kopu sadarbību inovāciju spēju uzlabošanai un stāvokļa nostiprināšanai pasaules tirgos.

2.4. Pastiprināts atbalsts pētniecībai un inovācijām

Ir pastiprinātas Eiropas pētniecības politikas jomas un programmas, lai sniegtu labāku atbalstu inovācijai. Ar **Septīto pētniecības pamatprogrammu**, kuras budžets ir ievērojami palielināts

¹⁰ COM(2007) 182, galīgā redakcija, “Uzlabot zināšanu nodošanu starp pētniecības iestādēm un nozaru pārstāvjiem Eiropā: atvērtie jauninājumi - Lisabonas stratēģijas īstenošana.”

¹¹ Skatīt COM(2008) 588 galīgo redakciju.

¹² Skatīt COM(2009) yyy par privātā un valsts sektora ieguldījumu mobilizēšanu atgūšanai, veidojot valsts un privātā sektora partnerību.

¹³ Inovatīvas zāles – Kopienas ieguldījums 1 miljards euro; iegultās datorsistēmas (*ARTEMIS*) – 420 miljoni euro; aeronautika (*Clean Sky*) – 800 miljoni euro; nanoelektronika (*ENIAC*) – 450 miljoni euro, un kurināmā elementi un ūdeņradis (*FCH*) – 470 miljoni euro.

¹⁴ Skatīt COM(2008) 652 galīgo redakciju.

līdz 54 miljardiem euro 2007.–2013. gadam, sniedz atbalstu komerciālai pētniecībai, jo īpaši izmantojot kopīgo tehnoloģiju iniciatīvas un līdzdalību dalībvalstu sagatavotajās kopīgās pētniecības iniciatīvās. Zināšanu nodošanas pasākumi un atbalsts mobilitātei, starptautiskai sadarbībai un infrastruktūrām arī ir cieši saistīti ar inovāciju. Turklāt Komisija veicina privātā sektora pētniecības koordināciju, izmantojot Eiropas Tehnoloģiju platformas. Ir pastiprinājusies ES pētniecība tādās nozīmīgās jomās kā IST, veselība, drošība, kosmosa vai jūras zinātnes. Patlaban tiek uzlaboti nosacījumi MVU iesaistīšanai pētniecības programmās, un tikmēr pamatprogrammā ir paredzētas īpašas shēmas gan pētniecības ziņā intensīviem MVU, gan tiem, kuru iespējas pētniecības jomā ir ierobežotas. Kopā ar EIB ir izveidots jauns riska dalīšanas finanšu mehānisms (*RDFM*), lai sniegtu aizdevumus privātām un valsts iestādēm augsta riska pētniecības un izstrādes projektiem.

Kohēzijas politika ir stabils un stratēģiski mērķtiecīgs inovāciju finansēšanas avots, kas 2007.–2013. gadā ir ievērojami palielinājies līdz 25 % no kopējā budžeta, salīdzinot ar 11 % 2000.–2006. gadā. Lai atbalstītu pētniecību un inovāciju, 380 no 455 reģionu attīstībai paredzēto struktūrfondu darbības programmām ir atvēlēti aptuveni 86 miljardi euro.

Saskaņā ar **ES lauku attīstības politiku** aptuveni 337 miljoni euro ir atvēlēti, lai sniegtu atbalstu jaunu ražojumu, procesu un tehnoloģiju izstrādāšanai lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarēs, piešķirot papildu līdzekļus no *Leader* programmas. Pēc kopējās lauksaimniecības politikas “veselības pārbaudes” un saistībā ar ES atveseļošanas plānu aizvien pastiprinās ieguldījumus platjoslas infrastruktūrā un citos inovāciju projektos lauku reģionos.

Saskaņā ar **Konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammu (KIP)** ES ir īpaša programma, kas paredzēta MVU un inovācijām, kuras nav iekļautas pētniecības pamatprogrammā, un šīs pamatprogrammas budžets 2007.–2013. gadam ir vidēji 225 miljoni euro gadā. Noteikta summa ir atvēlēta videi draudzīgu tehnoloģiju ieviešanai, īpaši ar līdzieguldījumiem riska kapitāla fondos, kas nodrošina pašu kapitālu uzņēmumiem, kuri iegulda inovācijās ekoloģijas jomā. Šie riska kapitāla instrumenti palīdz MVU piekļūt inovācijām paredzētajam finansējumam.

Turklāt Komisija ir sniegusi atbalstu dalībvalstīm un reģionālajām iestādēm, lai izveidotu sinerģiju starp nozīmīgākajiem ES inovāciju finanšu instrumentiem – Septīto pamatprogrammu, KLP un kohēzijas politiku¹⁵.

3. GŪTĀ PIEREDZE UN PĀRVARĒTĀS GRŪTĪBAS

Inovācijas progresa ziņojums¹⁶ skaidri liecina par to, ka Eiropa jau patlaban ir kontinents, kurā ir pasaulē visinovatīvākās valstis un reģioni. Analizējot šo valstu un reģionu kopējās īpašības, iegūstam pārsteidzošu rezultātu. Izglītībai, apmācībai un mūžizglītībai tās parasti atvēl līdzekļus, kas pārsniedz vidējo rādītāju, tām ir augstākie rādītāji attiecībā uz pētniecību un izstrādi paredzēto daļu no IKP un instrumenti, lai atbalstītu jaunu tehnoloģiju un ražojumu ieviešanu valsts un privātajā sektorā. Turklāt pieredze liecina, ka šīs valstis ir labāk sagatavotas, lai apmainītos ar paraugpraksi un mācītos no citiem. Tas pats attiecas uz uzņēmumiem: svarīgs ir ne tikai pētniecības un izstrādes izdevumu absolūtais rādītājs;

¹⁵ COM(2007)474, 2007. gada 16. augusts. “Pētniecība un jauninājumi Eiropas reģionu konkurētspējai - Lielākas izaugsmes, vairāk un labāku darba vietu veicināšana”.

¹⁶ http://www.proinno-europe.eu/EIS2008/website/docs/EIS_2008_Final_report.pdf.

konkurences jomā nozīmīga ir uz inovācijām balstīta vide uzņēmumā¹⁷. Pašlaik grūts uzdevums ir izplatīt šo veiksmīgo pieredzi visā ES.

Neraugoties uz centieniem gan ES, gan dalībvalstu mērogā, inovācija un uzņēmējdarbība vēl arvien nav pietiekami atzītas vērtības visā Eiropā, lai gan ar tām saistītās neveiksmes tie pastāvīgi peltas. Jaunas tehnoloģijas bieži uztver ar neticību, un sabiedrības diskusijās nenovērtē zinātnisko atziņu un pierādījumu nozīmi, bet gan vairāk pievērš uzmanību bažām un iespējamajam apdraudējumam cilvēku veselībai vai videi.

Vienlaikus Eiropas iedzīvotāji ir aizvien atsaucīgāki, risinot jaunas vispārējas problēmas, piemēram, saistībā ar drošību, klimata pārmaiņām vai vajadzību pēc sociālā taisnīguma globālā mērogā. Tā noteikti ir pozitīva īpašība, ja to papildina izpratne par to, ka šo problēmu risināšanai ir nepieciešami izgudrojumi, inovācijas un jaunu tehnoloģiju izmantošana. Tādēļ demogrāfiskās izmaiņas Eiropas Savienībā nenovēršami spēcīgi ietekmēs mūsu sabiedrības politisko, kultūras, sociālo un ekonomisko raksturu. Novecojoša sabiedrība, radot pārmaiņas pieprasījumā, inovācijas jēdzienu varētu aplūkot citādi, iespējams, atturīgi. Svarīgi šo jautājumu risināt pēc iespējas agrāk un pārlicināties, ka sabiedrības attieksme pret inovāciju aizvien ir labvēlīga. Pretējā gadījumā, lai gan ES ir bagātīgi un zinoši cilvēkresursi, pastāv risks, ka konkurenti atbīdīs ES malā, tādējādi liedzot sasniegt izcilības pakāpi, kas vajadzīga, lai nodrošinātu augstu dzīves līmeni. Lai no tā izvairītos, jāpieņem un jāatzīst, ka inovācija ir pamats ES stratēģisko politikas mērķu sasniegšanā.

Inovāciju galvenokārt virza uzņēmēji. Tas nozīmē, ka jāsekmē tāda politika un normatīvais regulējums, kas veicina pasaules mērogā konkurētspējīgas ES ražošanas nozares un dod ieguldījumu ražojumu un procesu, tostarp inovatīvu darba organizācijas veidu, pētniecībā un inovācijā. Saistībā ar šo sociālajiem partneriem ir liela nozīme. Lai gan mūsdienīgi tiesību akti, pašregulējums un korporatīva sociālā atbildība skaidri virza šos pasākumus, joprojām ir svarīgi pārraudzīt jaunus noteikumus un nodrošināt, ka tie nerada nevajadzīgus šķēršļus ražošanas nozarei vai nekavē inovāciju, un ka tie aizvien plašāk sekmē atvērtus un godīgus globālus tirgus.

Jāatzīst un jāpilnveido valsts iestāžu nozīme inovāciju jomā. Pārraugot dalībvalstu inovāciju politiku¹⁸, skaidri ir redzama tendence paplašināt inovāciju stratēģiju darbības jomu un piemērot pasākumus ar plašākiem sociālajiem mērķiem. Lai gan ir veltītas zināmas pūles, izrādās, ka inovāciju veicināšanai valsts sektora pirkspējas izmantošanas potenciāls galvenokārt palicis neizmantots. Ņemot vērā paredzamos budžeta ierobežojumus, sabiedrisko pakalpojumu jomā, iespējams, būs jāsniedz tāds pats vai augstāks pakalpojumu līmenis ar mazākiem resursiem, kam jāklūst par spēcīgu inovāciju virzītājspēku. Jaunas tehnoloģijas, jo īpaši IST, arī var uzlabot kvalitāti, efektivitāti un reaģētspēju sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanā.

Turklāt inovācijām vajadzīgi ieguldītāji, kuri vēlas uzņemt risku un nesagaida peļņu īstermiņā.

Visbeidzot Eiropas ražošanas nozaru konkurētspēja un inovācijas spējas jo īpaši būs atkarīgas no apguves un piekļuves svarīgām pamattehnoloģijām, kas saistās ar augstu pētniecības un izstrādes intensitāti, ātru inovāciju ciklu, lieliem kapitālizdevumiem un augsti kvalificētu

¹⁷ Skatīt "Global Innovation 1000", *Booz Allen Hamilton*, 2005. gads.

¹⁸ "INNO Policy TrendChart – European Innovation" 2008. gada progresa ziņojums.

darbaspēku. Šādu tehnoloģiju izstrādāšana un izmantošana ir ārkārtīgi sarežģīta, tāpēc ir vajadzīga visu dalībnieku vienprātība attiecībā uz šādām tehnoloģijām un spēcīgāka sadarbība un stratēģiska pieeja ne tikai Eiropas mērogā, bet arī dalībvalstu un reģionu starpā, veicinot spēcīgākas partnerības starp pētniecības kopienām un nozaru pārstāvjiem¹⁹.

Būtisku trūkumu novēršana pamatnosacījumos uzņēmējiem

Neraugoties uz uzlabojumiem²⁰, ES inovāciju sistēmā aizvien ir trūkumi, kas negatīvi ietekmē ekonomikas ieguvumus un stimulus privātiem ieguldījumiem inovācijās, kas tādējādi joprojām ir mazāki par mūsu galveno konkurentu ieguldījumiem. Vienotais tirgus jāpilnveido vairākās jomās, tiesiskais regulējums intelektuālo īpašumtiesību aizsardzībai aizvien ir nepilnīgs, riska kapitāla tirgus ir sadrumstalots un pašu kapitāla finansējums ir neliels, standartizācijas process vēl nav pietiekami saskaņots ar pētījumu rezultātiem un tirgus vajadzībām, uzņēmējdarbības, izglītības un pētniecības zināšanu trijstūris jāstiprina arī turpmāk, un ES aizvien trūkst svarīgas infrastruktūras inovāciju sekmēšanai. Lai gan ir gūti zināmi rezultāti, arī turpmāk jāpalielina ES izglītības sistēmu spēja veidot inovatīvu un dinamisku zināšanu sabiedrību.

Inovatīvā sabiedrībā atbilstošs tiesiskais regulējums ir priekšnoteikums zināšanu pienācīgai aizsardzībai. **Intelektuālo īpašumtiesību** jomā, cita starpā tādēļ, ka netika ieviests Kopienas patents, ES aizvien nav nodrošinājusi labvēlīgus apstākļus inovāciju izstrādei un izplatīšanai. Eiropas patentu sistēma ir dārga un sadrumstalota, kas attur ieviest inovācijas salīdzinājumā ar ASV un Japānu²¹. Salīdzinājumā ar minētajām valstīm atšķirība patentēšanas izmaksās ir vērā ņemama un tā netiek samazināta. Ir pienācis īstais brīdis pārmaiņām.

Komisijas pasākumi saistībā ar autortiesību politiku ir paredzēti, lai turpmāk pilnveidotu augošo ES pārrobežu tirgu zināšanu izplatīšanai. Uz atklātību vērstu jaunu digitālu ražojumu, pakalpojumu un uzņēmējdarbības modeļu izstrādāšanai vajadzīgs labvēlīgs un paredzams tiesiskais regulējums.

Skaidrāk jāapzinās, cik būtiski pakalpojumi raksturo mūsdienīgu rūpnieciski attīstītu valsti, kā arī to inovāciju radīšanas potenciālu ekonomikā un sabiedrībā kopumā. Lai plašāk ieviestu inovācijas pakalpojumu jomā, jāvairo uzticība jauniem pakalpojumiem un labāk jāpielāgo atbalsts pētniecībai un inovācijām atbilstoši šādu pakalpojumu īpašām vajadzībām. Lai sekmētu inovāciju, jāpilnveido svarīgas infrastruktūras (piemēram, platjoslu tīkli un elektrotīkli) un jāatklāj to piedāvātās iespējas, izmantojot jaunus pakalpojumus un lietojumus. Jo īpaši ir vajadzīgi papildu pasākumi, lai veicinātu e-prasmes un izmantotu IST ilgtspējīgai ekonomikai, kā arī risinātu problēmas saistībā ar internetu nākotnē, piemēram, programmatūra kā pakalpojums (“software-as-a-service”) un mākoņdatošana (“cloud computing”).

Neraugoties uz ievērojamām pūlēm²², Eiropas riska kapitāla nozares — galvenā finansējuma sniedzēja inovāciju jomā — starptautiskās konkurētspējas un darbības uzlabošana norit lēni. Aizvien vērojamas Eiropas sākumposma finansējuma tirgus strukturālās nepilnības, tostarp

¹⁹ Komisija 2009. gadā plāno sniegt īpašu ziņojumu par nākamajiem politikas virzieniem attiecībā uz svarīgām pamattehnoloģijām.

²⁰ Skatīt 2008. gada Eiropas Inovāciju progresa ziņojumu: http://www.proinno-europe.eu/EIS2008/website/docs/EIS_2008_Final_report.pdf.

²¹ Skatīt *B. Van Pottelsberghe*, 2006. gads, <http://www.solvay.edu/EN/Research/Bernheim/documents/wp06002.pdf>.

²² Skatīt COM(2007) 853.

trūkst privāto ieguldītāju, tirgus ir sadrumstalots un peļņa maza. Ekonomikas lejupslīde vēl vairāk apgrūtina līdzekļu piesaistīšanu un ieguldījumu atsaukšanas mehānismus.

ES inovāciju sistēmas pārvaldības uzlabošana

Lai gan Kопiena ir uzsākusi vairākas iniciatīvas, aizvien nav panākta vajadzīgā sinerģija starp politikas jomām un instrumentiem dažādos līmeņos. Kā piemēru var minēt nesen sāktās Vadošā tirgus iniciatīvas relatīvi lēno īstenošanu.

Ievērojami jāuzlabo politikas virzienu koordinācija, lai atbalstītu inovāciju reģionālā, valsts un ES mērogā, kā arī ir vajadzīga labāka pārvaldības sistēma, kuras pamatā ir subsidiaritātes principi, un labāk jāizvērtē pievienotā vērtība, nosakot kopējus mērķus, jāvienojas par kopējām darbībām un dalībvalstīm jādalās ar paraugpraksi. Turklāt ievērojami jāuzlabo sadarbība ar trešām valstīm un īpaši paraugprakses apmaiņa ar ASV.

Finansējums inovācijas atbalstam ES mērogā aizvien ir neliels gan attiecībā uz ES budžetu, gan salīdzinājumā ar vairāku valstu budžetu, un tas ir pat mazāk nekā 5 % no valsts izdevumiem, kas paredzēti pētniecībai saskaņā ar pētniecības pamatprogrammu. Pat kopējā summa 67 miljoni euro, kas bija pieejama 2009. gadā, lai stimulētu ekoinovāciju ieviešanu tirgū, risinātu jautājumus saistībā ar resursu efektivitāti un klimata pārmaiņām, ir maza, ņemot vērā šo problēmu nozīmību. No otras puses, palielinātie ieguldījumi, kas atbilstoši kohēzijas politikai piešķirti inovācijas jomā, ir nozīmīgi pētniecības un inovācijas spēju veidošanā “konverģences” reģionos.

Tomēr ES skaita ziņā netrūkst programmu, ar kurām sniedz atbalstu inovācijai. Problēma ir kritiskās masas un konsekvences trūkums. Patlaban inovācijas atbalstīšanā ir iesaistīti septiņi dažādi Komisijas dienesti, dažādas aģentūras un 20 komitejas, kurās darbojas dalībvalstu pārstāvji. Nesen notikušā sabiedriskā apspriešana par sabiedrības atbalsta efektivitāti attiecībā uz inovācijām liecina, ka pastāv atšķirība starp to, ko sagaida uzņēmumi, un to kā vai kādus rezultātus dod inovāciju atbalsta programmas. Vairums uzņēmumu vēlas paātrināt procedūras, un 75 % no aptaujātajiem uzņēmumiem sagaida vienkāršotus noteikumus līdzdalībai ES projektos. Kopienas finansēšanas programmu sarežģītība vēl vairāk apgrūtina dažādās valsts un reģionālā mēroga shēmas un piekļuvi attiecīgajam finansējumam. Tādēļ jāveido skaidras struktūras un būtiski jāvienkāršo līdzdalības noteikumi attiecībā uz jebkuru finansējumu inovācijas jomā, neatkarīgi no tā izcelsmes. Tas stiprinātu vispārējo inovāciju sistēmu un ļautu efektīvāk izmantot līdzekļus un instrumentus, palielinot MVU līdzdalību.

4. SECINĀJUMI

Pēdējos gados gūto panākumu analīze liecina, ka ES pamatoti ir atzinusi inovāciju par galveno virzītājspēku pārticīgai nākotnei. Tomēr, nepārtraukti jāstrādā pie tā, lai izveidotu ES par dinamisku vidi inovācijai, un labāk jāizmanto Eiropas Savienības un tās dalībvalstu partnerības iespējas, veicot mērķtiecīgākas un saskaņotākas darbības visos līmeņos.

Tādēļ, pamatojoties uz līdzšinējo sasniegumu analīzi un gūto pieredzi, kas atspoguļota šajā paziņojumā un ko izvirzījusi Eiropadome, Komisija ir iecerējusi līdz 2010. gada pavasarim nākt klajā ar Eiropas Inovāciju aktu izskatīšanai dalībvalstīs, kurā tiktu ietverti visi ilgtspējīgas attīstības nosacījumi un kas būtu neatņemama un nozīmīga nākamās Eiropas reformas programmas daļa.